

GLOSSZÁRIUM

Ez a kiegészítés az angol nyelvtani terminológiában előforduló, a magyarban nem vagy csak kevésbé ismert, illetve használt fogalmak felsorolását és magyarázatát tartalmazza néhány olyan fogalommal együtt (mint például **Beszédszándékok**), amelyek ismerete a nem szakember magyar olvasótól nem várható el. Máskülönben abból a feltételezésből indultunk ki, hogy aki ezt a könyvet a kezébe veszi, minden bizonnyal rendelkezik legalább az általános műveltség szintjén való jártassággal az alapvető nyelvtani fogalmak körében.

A Glosszárium magyarázataiban a címszóként előforduló szavakat illetve kifejezéseket **kövérén szedve** jelöltük.

Active voice: lásd **Cselekvő igeragozás**.

Beszédszándékok: azok a célok, amelyek elérése érdekében valamit kimondunk vagy leírunk, illetve amilyen szándékkal valamit közlünk beszélgető-partnerünkkel. Ilyenek például a következők: bemutatkozás, üdvözlés, tudakozódás, egyet (nem) értés, kérés, bocsánatkérés és annak elfogadása vagy elutasítása, javaslattétel, panasz, felajánlás, vélekedés, feltételezés, elbeszélés stb. A beszédszándékokat nem lehet pusztán csak a mondatok vagy nagyobb, értelemszerűen összetartozó egységek (például párbeszéd) nyelvtani szerkezete szerint meghatározni. Javaslattételt például kifejezhetünk kérdő-, kijelentő vagy felszólító mondatokkal, illetve igeneves vagy mellékmondatos szerkezettel egyaránt.

Continuous szemlélet: olyan szemléletmód, amely azt hangsúlyozza, hogy a cselekvés egy adott időpontban vagy időtartam során éppen folyamatban volt/van/lesz-e (vö. **Simple** szemlélet).

Cselekvő igeragozás: olyan ige(alak) vagy mondat szerkezet, amely azt fejezi ki, hogy a cselekvést maga az alany hajtja végre (vö. **Szenvedő igeragozás**).

Determináns: olyan szó, amely a mögötte álló névszót (többnyire főnevet) valamilyen módon meghatározza. Ez a meghatározás lehet konkrét, specifikus (ilyen szerepet tölt be például a határozott névelő), vagy pedig közelebbről meg nem határozott, általános (ilyen szerepet tölt be például a határozatlan névelő).

Direkt beszéd: valaki mondásának, szavainak, vagy (általunk elképzelt) gondolatainak szó szerinti idézése.

ed-alak: az ige **harmadik szótári alakjának** egyik elnevezése, amely két okból sem szerencsés:

(a) mert a **szabályos igék második szótári alakját** is az **-ed** végződéssel képezzük, és

(b) mert a **rendhagyó igék** nem az **-ed** végződéssel képzik harmadik szótári alakjukat, hanem önálló alakokkal rendelkeznek.

ed-melléknevek: az ige melléknévként használt **harmadik szótári alak**ja. Az elnevezés nem egészen pontos, hiszen a **rendhagyó igék** nem az **-ed** végződéssel képzik harmadik szótári alakjukat, hanem önálló alakokkal rendelkeznek.

Elöljárószó: névszókhoz (többnyire főnevekhez és névmásokhoz), valamint melléknevekhez és igékhez kapcsolódó rövid szó. Az angolban minden elöljárószó tárgyesetet vonz.

Elöljárószós tárgy: az angolban nagyon sok ige rendelkezik állandó elöljárószós vonzat(ok)kal. Mivel minden elöljárószó tárgyesetet vonz, az utánuk következő névszó, igenév, vagy mellékmondat a tárgy szerepét tölti be.

Elöljárószós/határozós igei szerkezetek: egy igéből és a hozzá kapcsolódó határozóból és/vagy elöljárószóból álló szerkezetek.

Első szótári alak: az igének a szótárban elsőként feltüntetett, főnévi igenévi alakja, például *take*.

Formális nyelvhasználat: az a nyelvi **regiszter**, amelynek során a beszélő gondosan ügyel az alkalomhoz illően helyes kiejtés, szavak, kifejezések, és mondat szerkezetek megválasztására. Ilyen alkalom lehet például egy hivatalos rendezvény, üzleti tárgyalás, egy rangban vagy más módon feltűntünk álló személlyel való beszélgetés stb.

Függő beszéd: valaki mondásának, szavainak, vagy (általunk elképzelt) gondolatai-

nak tartalmi idézése. A függő beszédben az eredeti mondathoz képest bizonyos formai (nyelvtani) és értelemszerű változások fordulhatnak elő a mondat szerkezetben, az igeidőkben, a szórendben, a névmásokban és a határozókban.

Gerund: olyan **ing-alak**, amely elsősorban főnévi funkciókat lát el a mondatban, tehát főnévként viselkedik. A magyar nyelvtani terminológiában nincs megfelelője; legtöbbször **-ás/-és** végű főnévvel, vagy főnévi igenévvel fordítjuk.

Harmadik szótári alak: az igének a szótárban harmadikként feltüntetett, múlt idejű melléknévi igenévi alakja, például *taken*.

Hiányos segédige: olyan segédige, amelynek nincs meg mindhárom **szótári alak**ja.

Hunglish: az angolul tanuló magyar anyanyelvűek tipikus hibái, illetve helytelen nyelvhasználat. E hibák közös vonása, hogy elkövetjük a magyar nyelv valamely jelenségét vagy szabályszerűségét alkalmazva „tükröfordítás”-szerűen az angol nyelvre.

Könyvünkben a hibákat (legyenek azok bármilyen természetűek) a helytelen kifejezés, illetve mondat (szerkezet) elé tett csillaggal (*) jelöltük.

Igeidő: az igének olyan kategóriája, amely azt fejezi ki, hogy a cselekvés vagy történés a beszéd idejéhez képest mikor megy végbe. Az angolban a **valós idő** és az **igeidő** fogalmának megkülönböztetése főleg a **perfect** igeidők helyes értelmezése mi-

att szükséges. A *present perfect* igeidő például mindhárom valós „idősíkot” képes kifejezni (lásd **Perfect igeidő**).

Igeidők egyeztetése: az a nyelvtani sajátosság, amely a kijelentő és kérdő függő mondatokban (lásd **Függő beszéd**) fordul elő akkor, ha az idéző mondat állítmánya *past tense*-ben áll. Azt értjük alatta, hogy az eredeti, direkt mondat igeidejét a függő beszédben az idéző mondat (főmondat) állítmányához viszonyítva bizonyos szabályszerűségek szerint megváltoztatjuk.

Infinitive to nélkül: olyan főnévi igenévi alak, amelyet nem előz meg a *to* szócska. Ez az igenévi alak áll a módbeli segédigék (például *may, must, would*), bizonyos igék (például *let*) és kifejezések (például *had better*) után, valamint egyes mondat szerkezetekben. (vö. **to-infinitive**)

Informális nyelvhasználat: lásd **Kollokvialis nyelvhasználat**

ing-alak: az ige *-ing* végződéssel ellátott első szótári alakja. Lásd még **Gerund** és **Present participle**.

ing-melléknevek: az igéből *-ing* végződéssel képzett melléknevek.

Kollokvialis nyelvhasználat: a köznapi, kötetlen formában történő érintkezés során használt nyelvi **regiszter**, amelyben a beszélő nem törekszik a választékos kiejtés, szavak, kifejezések, illetve nyelvtani szerkezetek alkalmazására. Ez a nyelvhasználat azonban nem tekinthető

a **sztenderd nyelvhasználat**nál alacsonyabb szintű **regiszter**nek, hiszen a művelt anyanyelvi beszélők általában így társalognak családtagjaikkal, barátaikkal vagy munkatársaikkal, sőt ilyen helyzetekben a **formális nyelvhasználat** éppenséggel furcsának, mesterkéltnek, természetellenesnek hatna.

Kötőmód: valamely cselekvéssel vagy történéssel kapcsolatban kifejezi a beszélő állásfoglalását, illetve érzését: óhaját, kétségét, meglepetését, aggodalmát stb.

Közvetett tárgy: a magyarban részeshatározónak nevezett mondatrész. Kifejezhetjük **(a)** egyszerű tárgyesettel, vagy **(b)** a **to/for** elöljárószó utáni tárgyesettel:

(a) I sent *my friend* a letter.

(b) I sent a letter *to my friend*.

I've bought this *for her*.

Második szótári alak: az igének a szótárban másodikként feltüntetett, múlt idejű alakja, például *took*.

Megszámlálhatatlan főnév: többes számban általában nem használható, illetve nem értelmezhető főnév. Más szóval: a főnév által megjelölt dolog vagy fogalom megjelöléséhez valamilyen mértékegység szükséges.

Megszámlálható főnév: egyes- és többes számban egyaránt használható, illetve értelmezhető főnév. Más szóval: a főnév által megjelölt dolog darabra mérhető, vagy az általa megjelölt fogalom külön-külön, egyenként is értelmezhető.

Nyelvi funkciók: lásd **Beszédszándékok**.

Nyelvi szexizmus: lásd **Szexista nyelvhasználat**.

Of-szerkezet: birtokviszonyt kifejező szerkezet. Alakja: *birtok* + **of** + *birtokos*.

Összevont alak: egy segédige vagy névmás, valamint a *not* tagadószó összevonásával keletkezett alak, például: *I am* → *I'm*, *must not* → *mustn't*.

Passive voice: lásd **Szenvedő igeragozás**

Perfect igeidő: azt fejezi ki, hogy a múlt, a jelen, vagy a jövő egy adott időpontjához képest mióta tart, vagy befejeződött-e már a szóban forgó cselekvés.

Perfect infinitive: minden személyben változatlan igenévi alak, amelynek képzése: **have** + *az ige* **harmadik szótári alakja**. Egy cselekvés befejezettségére, valaminek a megtörténte utal.

Present participle: olyan **ing-alak**, amely főleg igei, melléknévi, illetve határozói funkciókat lát el a mondatban, tehát ige-ként, melléknévként, vagy határozó(szó)ként viselkedik. A magyar nyelvtani terminológiában részben a (folyamatos) melléknévi, illetve határozói igenévnek felel meg.

Progressive szemlélet: lásd **Continuous szemlélet**

Prompt: szó szerint „súgás”; a nyelvtanításban a feladatok megoldásához segítségképpen megadott információ (például szavak, kifejezések stb.) értendő alatta.

Regiszter: a nyelvhasználat szempontjából kétféle értelmezése van:

1. Egyes személyek vagy csoportok nyelvhasználatát (a beszélt és írott nyelvet egyaránt) jellemző, a kiejtésben, szókincsben, és nyelvtani szerkezetekben megmutatózó nyelvi variáns. A regiszter megválasztása mindig a konkrét beszédhelyzet (a tárgyalási szituáció, a szóban forgó téma, a beszélgető-partner[ek] egymáshoz való viszonya, a helyszín stb.) függvénye. Könyvünkben mindig ebben az értelemben utalunk rá.

2. Azonos foglalkozású vagy hasonló érdeklődési körű személyek vagy csoportok (például orvosok, jogászok stb., illetve futball-szurkolók, bélyeggyűjtők stb.) által használt nyelvi variáns, amely a szókincs, a nyelvhasználat és alkalmanként egyes nyelvtani szerkezetek révén világosan megkülönböztethető a más egyének/csoportok által használt nyelvi variánsoktól. Ebben az értelemben lásd még **Zsargon**.

Rendhagyó igék: azok az igék, amelyek önálló **második** és **harmadik szótári alak**kal rendelkeznek.

Rövid válasz: **eldöntendő kérdés**re adott, névmásból és segédigéből (és – tagadás esetén – a *not* tagadószóból) álló válasz.

Simple szemlélet: olyan szemléletmód, amely azt fejezi ki, hogy a cselekvés mint pusztán tény, nem mint folyamat érdekel bennünket (vö. **Continuous** szemlélet).

Szabályos igék: azok az igék, amelyek **második** és **harmadik szótári alak**jukat a(z) **-(e)d** végződéssel képzik.

Szenvedő igeragozás: olyan ige(alak) vagy mondat szerkezet, amely azt fejezi ki, hogy az alany nem saját maga cselekszik, hanem mintegy elviseli a más által végrehajtott cselekvést (vö. **Cselekvő igeragozás**).

Szexista nyelvhasználat: az emberek nemek szerinti (és mindig a nőkre nézve hátrányos) megkülönböztetése a nyelvhasználatban. Ennek megfelelően az angolban a *man* elő- vagy utótagú szavak és más, csak „férfit” jelentő, vagy a nemi hovatartozásra egyéb módon utaló szavak használata a nőket sértőnek minősül, ezért kerülendő vagy tilos (elsősorban a nyilvános vagy hivatalos nyelvhasználatban). Példák: *man* helyett **people**; *man(kind)* → **humans/people**; *chairman* → **chair**; *police-man/woman* → **police officer**; *postman/woman* → **letter carrier**; *salesman/woman* → **salesperson/shop assistant**; *fireman* → **fire-fighter**; *anchorman* → **anchor**; *air-hostess* → **flight attendant**; *form master/mistress* → **class teacher**; *master copy* → **original copy**; *Mrs/Miss* → **Ms**; *he/she* → **they** stb.

A példák tanúsága szerint tehát a nemi hovatartozást jelölő szó helyett „semleges” szót vagy többes számú főnevet/névmást használunk (a többes számú személyes névmás valamennyi nemben azonos):

Human beings have lived on earth for more than a million years.

People must not leave *their* luggage here.

Szlang: olyan nyelvi **regiszter**, amelyet a mondanivaló hanyag megfogalmazása, az erős, markáns jelentésű kifejezések használata, és a **sztenderd** nyelvi szerkezetektől való eltérés jellemez. Gyakran szolgál meghatározott csoportok (pél-

dául diákok, sportolók) tagjai közti összekötő kapocsként (ebben az értelemben **zsargon**nak is nevezhető). A szlang igen gyorsan változik. Egyes elemeit átveheti a **kollokvialis** nyelvhasználat (ezért sokan nem is tesznek különbséget a két **regiszter** között), mások viszont eltűnnek, és helyükbe újak lépnek.

Sztenderd nyelvhasználat: a művelt anyanyelvű beszélők által használt nyelv. Tipikusan az igényes írott és az elektronikus média, az irodalom, az értelmező szótárak és leíró nyelvtanok nyelve; ezt tanítják az iskolákban az anyanyelvű beszélők, és a nyelvet idegen nyelvként tanuló nem-anyanyelvűek számára.

to-infinitive: olyan főnévi igenévi alak, amelyet a *to* szócska előz meg. Ez az igenévi alak áll az ún. marginális segédigék (például *ought*), bizonyos igék (például *want*, *expect* stb.) után, illetve számos mondat szerkezetben (vö. **Infinitive to nélkül**).

Utókérdés: valamely állítás után álló rövid mondat, amely azt fejezi ki, hogy állításunkra egyetértő megjegyzést vagy megerősítést várunk. Az utókérdés szerkezete az előtte álló főmondat mondat szerkezetétől és igealakjától függ.

Valódi tárgy: megegyezik a tárgynak a magyar nyelvtanból ismert fogalmával. Egyszerű tárgyesettel fejezzük ki.

Valós idő: a valóságnak az a vonása, hogy azt egymás után következő mozzanatok egymásutániségének fogjuk fel. Ebben az értelemben három „idősík” létezik: a múlt, a jelen, és a jövő (vö. **Igeidő**).

Vulgáris nyelvhasználat: a beszélt köznyelv legalsó, legigénytelenebb regisztere, amelyet gyakran illetnek az *alantas*, *közönséges* jelzőkkel. Szókincsének jelentős részét durva, „nyomdafestéket nem tűró” szavak és kifejezések alkotják.

Wh-question: a kérdőszóval kezdődő, úgynevezett kiegészítendő kérdés. Ezt a nevét onnan kapta, hogy az angolban csaknem mindegyik kérdőszó első két betűje **wh** (*who, what, where, why, when*). Csak a *how* kivétel.

Yes/no question: a kérdőszó nélküli, ún. eldöntendő kérdés. A rá adott választ többnyire a *yes* (igen) vagy *no* (nem) szavakkal kezdjük.

Zsargon: azonos foglalkozású vagy érdeklődési körű egyének/csoportok által használt nyelv. A zsargon saját szókincsel és kifejezésekkel rendelkezik, amelyből egy kívülálló esetleg semmit sem ért. Egy adott szakterület művelőinek (például orvosoknak, jogászoknak) a speciális nyelvet szakmai zsargonnak nevezzük.